

Урок 9

Тема. Утворення хмар

Мета:

- *формування предметних компетентностей:* (ознайомити учнів з утворенням хмар, залежністю цього явища від погодних умов та властивостей води, вчити встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, розвивати дослідницькі навички, уміння спостерігати і аналізувати побачене; виховувати інтерес до того, що відбувається в навколишньому світі, до змін у природі)
- *формування ключових компетентностей:*
 - уміння вчитися: переключатися з одного виду роботи на інший, виконувати творчі завдання в контексті навчальних завдань, слухати розповідь вчителя чи товаришів, виділяючи нові факти, розпізнавати невідоме, зв'язко і послідовно описувати побачене;
 - соціальної: проявляти ініціативу, продуктивно працювати з членами групи, точно висловлювати думки під час організації спільної навчально-пізнавальної діяльності;
 - загальнокультурної: зосереджуватися на вербально повідомленій інформації та логічно мислити, опрацьовуючи її зміст, дотримуватися норм мовленнєвої культури.

Тип уроку: комбінований.

Міжпредметні зв'язки: літературне читання, образотворче мистецтво.

Обладнання: інструменти і матеріали для малювання (папір, кольорові олівці), обладнання для проведення дослідів (електричний чайник, тарілка, губка, посудина з водою), ілюстрації із зображенням різних видів хмар, дощу, веселки.

I. Вступна частина

1. Організація класу
 - ✓ Рефлексія емоційного стану
 - Який у вас сьогодні настрій?
 - На яке природне явище схожий ваш душевний стан? (сонячний день, дощик, похмурий осінній день, райдуга).
 - ✓ Синоптична хвилинка
 - Яка зараз пора року?
 - Який місяць?
 - Яке число?
 - Тепло чи холодно надворі?
 - Який стан неба?
 - Яка температура повітря?
 - Чи були сьогодні протягом дня опади?
 - На які опади можемо очікувати?
 - Що ще цікавого ви помітили?
 - ✓ Перевірка домашнього завдання
2. Актуалізація опорних знань
 - ✓ Поетична хвилинка
Послухаю цей дощ. Підкрався і шумить.
Бляшаний звук води, веселих крапель кроки.
Ще мить, ще мить, ще тільки мить і мить,
і раптом озирнусь, а це вже роки й роки!
А це уже віки. Ніхто уже й не зна,
в туманностях душі чи, може, Андромеди –
я в мантиях дощу, прозора, як скляна,

приходжу до живих, і згадую про мертвих.
Цілую всі ліси. Спасибі скрипалю.
Він добре вам зіграв колись мою присутність.
Я дерево, я сніг, я все, що я люблю.
І, може, це і є моя найвища сутність.

Ліна Костенко

3. Оголошення теми та мети уроку

– Коли ви малюєте малюнки, ви дуже часто малюєте сонечко в небі і хмаринки. Я думаю, що всі ви розглядали кумедні хмарки, які плывуть по небу і змінюють свою форму. Коли дивитися на них – бачиш різних чудернацьких істот і навіть дуже схожих на реальних тваринок, чи на гори, чи на море, чи на якісь химерні дерева.

- Робота з підручником (с. 26) Розгляд ілюстрацій
 - На що схожі зображені хмаринки?
 - Яким побачив хмари художник Костянтин Богаєвський («Хмари») ?
 - Намалюйте свої спостереження за хмарами.
- Вправа «Малюю хмаринку»
 - Сьогодні ми будемо говорити про хмари, спробуємо розібратись:
 - Що таке хмари?
 - Де вони беруться і як утворюються?
 - З яких хмар можна чекати дощу, а з яких – ні.

II. Основна частина

1. Опрацювання матеріалу уроку

- ✓ Калейдоскоп загадок
- Вітер хмари всі збере
І на землю щось впаде.
Мокрі квіти та трава.
Не гуляє дівчора. (Дощ)
- Небо синню вкрилось,
Вітром зашуміло,
Раптом засвітилось
Та загуркотіло. (Блискавка і грім)
- Летить орлиця
По синьому небі.
Крила розпустила
Сонечко закрила. (Хмара)
- Біжать коні булані,
на них вузда порвані.
Ми б хотіли перейнять,
Вони сіна не їдять. (Хмари)
- Коли падаю я з неба
Люди кажуть: «Так і треба.
Восени тоді вважай
Буде добрий урожай!» (Дощ)
- ✓ Пояснення вчителя. Проведення дослідів
 - Діти, а звідки береться дощ? (Із хмари);
 - А як він потрапляє в хмарину?

Дослід 1: Вмикаємо електричний чайник і тримаємо над ним тарілку. (Наша тарілка стала вологою, але ж ми не наливали у неї води, вона була абсолютно сухою)

– Де взялась вода на тарілочці? Відбулось випаровування води.

У природі дуже сильне випаровування можна спостерігати над водоймами у спекотні дні. Головним у створенні хмар є сонце, воно і нагріває, і випаровує воду. Коли водяна пара потрапляє у холодні шари повітря, то вона перетворюється на кристали льоду або на крапельки води. Краплинка до краплинки і ось уже хмара стає важкою і починає йти дощ, а взимку – сніг.

Дослід 2: Давайте подивимось, як це відбувається. Візьмемо губку, побризкаємо на неї водою. Піднімаємо – вода не ллється. А тепер губку змочимо у воді. Піднімаємо – з неї тече вода. Так і хмаринка, поки може втримати воду – дощу немає, а коли вона стає важкою від води – йде дощ.

Люди дощу чекають, просять, а коли йде дощ – ховаються...

– Які ви знаєте заклички про дощ?

- Іди, іди, дощику,
Зварим тобі борщику.
Відром, дійницею,
Над нашою пашницею.
- Щоб полився дощик з неба,
Щоб росли у вись дерева,
Щоб пливли всі кораблі,
Щоб варились киселі
Щоб не було в нас біди,
Жить не можем без води.

✓ Творча робота в групах

- Скласти розповідь чи казку «Хто радіє дощу і чому?»

Радіють дощику і дерева, і кущі, і квіти. Радіє дощику трава, радіє дощику земля. Радіють дощику птахи, є змога їм напитися роси. Радіють люди, що буде урожай і веселка вийде за небокрай. І звірі у лісі радіють усі, бо спека спаде і зможуть вони ніжитись у прохолодній весняній траві.

- Пояснити прислів'я:
 - Без хмари й дощу не буде.
 - З великої хмари малий дощ буває.

✓ Вправа «Дивуй!»

– З яких хмар можна чекати дощу?

Хмари бувають різні. Хмари, які затягують шарами все небо, називають шарувато-дошовими. З них дощик іде невеликий і довгий. (Ілюстрація)

Хмари, які плывуть по небу окремо, називають купчастими. Коли вони стають синіми – купчасто-дошовими. Такі хмари приносять опади: зливи, грози, навіть град. (Ілюстрація)

Влітку часто ми спостерігаємо таку картину: світить сонечко і йде дощик, такий дощик називають сліпим, сонячним або грибним. Після такого дощу обов'язково з'являється веселка і починають рости гриби (Ілюстрації, загадки)

- Розсипався горох на сто доріг
Та ніхто його не збирає. (Град)
- Вранці сонечко устало –
Намистин очки зібрало. (Роса)

- Понад річкою місток
Виріс із семи стрічок.
Та по ньому не піду,
Бо ще в воду упаду. (Веселка)
 - ✓ Робота з підручником (с. 26 – 27)
 - Прочитати інформацію.
 - Підготуватись до вибіркового читання
 - Що таке хмари?
 - Що називається хмарністю?
 - Які три основні види виділяють серед хмар?
 - Поясніть розташування різних видів хмар.
 - Що таке погода?
 - Назвіть показники погоди.
 - 2. Закріплення і узагальнення вивченого
 - ✓ Намалювати малюнок про те, що дізнались на уроці
 - ✓ Запам'ятати і перевірити народні прикмети
 - Збіглися хмари в одну купу – буде негода .
 - Змінюють хмари колір – на дощ.
 - З'являються червоні хмари перед сходом сонця – на вітер.
 - Коли чорні хмари ідуть низько, негода буде зтяжною.
 - Хмари високо – днина буде гарною.
 - Хмари біжать проти вітру – буде дощ.
 - ✓ Гра «Закінчи речення»
 - Водяна пара у холодних шарах повітря перетворюється на крапельки ... (води).
 - Скупчуючись, вони утворюють дощові або снігові ... (хмари)
 - Коли краплі, зливаючись, стають важкими, то з хмари йде... (дощ).
 - А якщо у нас зима, то на землю падають ... (сніжинки).
- Висновок. З хмарами пов'язані такі явища природи, як снігопад, дощ, град, гроза.

III. **Заключна частина**

- ✓ Підсумки уроку. Рефлексія
 - Чи зрозуміли ви, що таке хмари і як вони утворюються? Поясніть.
 - Для чого потрібен дощ?
 - Чи тільки людина цінує дощі і снігопади?
 - Обов'язково розкажіть батькам, що ви цікавого сьогодні почули.
 - Оцініть свою роботу на уроці, виберіть слова про себе:
- був уважним,
- був активним,
- зацікавлено працював,
- прагнув дізнатись більше,
- був неуважним,
- нічого не зрозумів.
- ✓ Домашнє завдання
 - Почитати матеріал зі с. 26 – 27.
 - Проводити спостереження за погодою.
- Завдання за вибором учнів
- Сфотографувати або намалювати хмарне небо.

- Продумати, як можна довести, що за станом неба можна дізнатися про погоду.
- Дібрати загадки про хмари.
- Дібрати народні прикмети передбачення погоди, в яких мова іде про хмари.
- Скласти казку про хмаринку.